

Kopsavilkums

Eiropas Parlamenta un Padomes 2008.gada 17. jūnija Direktīva 2008/56/EK, ar ko izveido sistēmu Kopienas rīcībai jūras vides politikas jomā jeb Jūras stratēģijas pamatdirektīva (turpmāk – Direktīva) nosaka Eiropas Savienības dalībvalstu atbildību par laba jūras vides stāvokļa panākšanu līdz 2020.gadam to jurisdikcijā esošajos jūras ūdeņos. Direktīvas prasības ir pārņemtas ar Jūras vides aizsardzības un pārvaldības likumu (turpmāk – Likums) un Ministru kabineta 2010.gada 23.novembra noteikumiem Nr.1071 „Prasības jūras vides stāvokļa novērtējumam, laba jūras vides stāvokļa noteikšanai un jūras vides mērķu izstrādei”.

Atbilstoši Direktīvas un Likuma prasībām, Latvijai ir jāizstrādā un jāīsteno jūras stratēģija, kas ir vispusīgs, secīgi izstrādātu sistemātisku pasākumu kopums, lai panāktu un saglabātu labu jūras vides stāvokli, novērstu jūras vides stāvokļa pasliktināšanos Latvijas jurisdikcijā esošajos jūras ūdeņos. Jūras stratēģija ietver:

1) jūras vides stāvokļa sākotnējo novērtējumu (turpmāk – jūras novērtējums), laba jūras ūdeņu vides stāvokļa definēšanu, vides kvalitātes mērķu un rādītāju noteikšanu (2012.g.);

2) jūras vides monitoringa programmas izstrādi (2014.g.);

3) pasākumu programmas izstrādi (2015.g.) un īstenošanu.

Saskaņā ar Likuma 12.pantu Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija (turpmāk – Ministrija) ir izstrādājusi Plānu pasākumu programmai laba jūras vides stāvokļa panākšanai 2016.-2020.gadam (turpmāk – Programma), kas ir jūras stratēģijas izstrādes noslēdzošais posms Direktīvas īstenošanā laikā no 2010.gada līdz 2015.gadam. **Programmas mērķis** ir noteikt nepieciešamos pasākumus laba jūras vides stāvokļa panākšanai un saglabāšanai Latvijas jurisdikcijā esošajos jūras ūdeņos atbilstoši Direktīvas un Likuma prasībām. Tās **sagaidāmais rezultāts** – īstenojot Programmā paredzētos pasākumus, tiek sasniegti uz jūras novērtējuma pamata noteiktie jūras vides mērķi un tiek saglabāts vai panākts labs jūras vides stāvoklis Latvijas jurisdikcijā esošajos jūras ūdeņos, kā tas noteikts Direktīvā un Vides politikas pamatnostādņēs 2014.-2020.gadam.

Programmas izstrāde izriet no Direktīvas 13. un 14. panta un VI. pielikuma prasībām un uz to pamata izdotajām ES līmeņa rekomendācijām.

Lai Programmu izstrādātu atbilstoši Direktīvā un Likumā noteiktajām prasībām, papildus 2012.gada jūras novērtējumam 2014. gadā un 2015.gadā veikti pētījumi projektu ietvaros:

1. „Priekšizpēte pasākumu programmas izstrādei laba jūras vides stāvokļa panākšanai”¹ (turpmāk – Priekšizpēte) 2014. gadā;

2. „Priekšlikumu izstrāde pasākumu programmai laba jūras vides stāvokļa panākšanai”² (turpmāk – Priekšlikumu projekts) 2015. gadā. Tā rezultātā ir izstrādāti

¹LHEI, 2014. Priekšizpēte pasākumu programmas izstrādei laba jūras vides stāvokļa panākšanai”.Pieejams: http://www.lhei.lv/docs/2015/Projekti/Prieksizpete%20JSD%20PP_Nosleguma%20atskaite_20141222_gal_a.pdf

pētniecisko datu analīzē pamatoti priekšlikumi Programmā iekļaujamiem papildu pasākumiem, kā arī to tehniskās iespējamības novērtējums.

Programmas sagatavošanas metodika izstrādāta, ņemot vērā Direktīvas un Likuma prasības attiecībā uz Programmas izstrādi, Direktīvas kopējās ieviešanas stratēģijas ietvaros sagatavotās rekomendācijas³ un ieteikumus koordinētai nacionālo pieeju izstrādei Baltijas jūras reģionā (*HELCOM* ietvaros). Ņemta vērā arī pieredze un prakse citās ES dalībvalstīs, prasības ziņošanai atbilstoši Direktīvas 13.9.pantam, kā arī Latvijā pieejamā informācijas un zināšanu bāze. Detalizēts metodikas izklāsts pieejams Priekšizpētes Noslēguma ziņojumā⁴. Programmas izstrādes process aprakstīts dokumenta „Plāns pasākumu programmai laba jūras vides stāvokļa panākšanai 2016.-2020.gadā” 3.nodaļā „Pasākumu programma”.

Jūras vidi ietekmē liels skaits citu jomu un nozaru politiku, piemēram, jaunā Kopējā Zivsaimniecības politika (KZP) un Kopējā Lauksaimniecības politika (KLP). Ievērojama daļa tajās paredzēto pasākumu vēl nav pabeigti, atsevišķi vēl tikai tiek plānoti. Programmas izstrādes gaitā tika izvērtēts, kādi pasākumi izriet no Latvijai saistošajiem starptautiskajiem līgumiem, Eiropas Savienības un Latvijas tiesību aktiem gan vides aizsardzības, gan citās jomās, kāds ir pasākumu ieviešanas statuss, kādus uzlabojumus jūras vides stāvoklī līdz 2020.gadam šie pasākumi spēj nodrošināt⁵. Jūras vides stāvokļa uzlabošanai un piesārņojuma slodzes samazināšanai no sauszemes avotiem šobrīd nozīmīgākais ir pasākumu kopums, ko paredz upju baseinu apsaimniekošanas plāni (turpmāk – UBAP) 2016.-2021.gadam⁶. Visu UBAP plānoto pasākumu īstenošana varētu dot ievērojamu pozitīvu efektu, it īpaši, lai samazinātu eutrofikācijas apmērus.

Spēkā esošo (pamata) pasākumu pilnīga īstenošana kopumā varētu uzlabot jūras vides stāvokli. Tomēr ir secināts, ka ar tiem vien nav pietiekami, lai panāktu labu jūras vides stāvokli. Tāpēc ir identificēti un Programmā iekļauti jauni papildu pasākumi eutrofikācijas, invazīvo sugu un jūru piesārņojošo atkritumu mazināšanai, telpiskās aizsardzības pasākumi attiecībā uz aizsargājamām jūras teritorijām un jūras telpiskā plānošana kā efektīvs instruments jūras resursu ilgtspējīgai izmantošanai. Bez tam Programmā paredzēti izpētes pasākumi zināšanu un informācijas bāzes uzlabošanai (zinātniskās pētniecības projekti).

Pētījumu rezultāti liecina, ka visu esošo un papildu pasākumu īstenošana būtiski samazinātu antropogēno slodzi uz jūras vidi un uzlabotu jūras vides stāvokli. Vienlaikus

² LHEI, 2015. „Priekšlikumu izstrāde pasākumu programmai laba jūras vides stāvokļa panākšanai”. Noslēguma ziņojums pieejams: http://www.lhei.lv/docs/2016/Priekslukumi_PP_NoslegumaZinojums.pdf

³ EC MSFD CIS „Programmes of measures under the Marine Strategy Framework Directive. Recommendations for implementation and reporting. (Final version, 25 November 2014)

⁴ Priekšizpēte pasākumu programmas izstrādei laba jūras vides stāvokļa panākšanai”. Pieejams: http://www.lhei.lv/docs/2015/Projekti/Prieksizpete%20JSD%20PP_Nosleguma%20atskaite_20141222_gala.pdf

⁵ Detalizēta informācija par esošo pasākumu analīzi pieejama šī dokumenta 2.pielikumā un http://www.lhei.lv/docs/2015/Projekti/Prieksizpete%20JSD%20PP_Nosleguma%20atskaite_20141222_gala.pdf; http://www.lhei.lv/docs/2016/Priekslukumi_PP_NoslegumaZinojums.pdf.

⁶ LVGMC, 2015. Upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plāni. Pieejami: <http://www.meteo.lv/lapas/vide/udens/udens-apsaimniekosana-upju-baseinu-apgabalu-apsaimniekosanas-plani-upju-baseinu-apgabalu-apsaimniekosanas-plani-un-pludu-riska-parvaldiba?id=1107&nid=424>

ir zinātniski pierādīts, ka labu jūras vides stāvokli nebūs iespējams panākt līdz 2020.gadam, jo jūras ekosistēma spēj atveseļoties tikai vairāku gadu desmitu laikā, turklāt plānoto pasākumu efekts parādās ilgākā laikā. Tāpēc Programma paredz **izņēmuma** gadījumu attiecībā uz **eitrofikāciju**. Zinātniskie pētījumi pierāda, ka izmaiņas Baltijas jūrā notiek ar lielu laika nobīdi, ko nosaka Baltijas jūras iekšējie bioģeoķīmiskie procesi. Saskaņā ar kopējo izpratni par Baltijas jūrā notiekošo procesu laika skalu, ir atzīts, ka, īstenojot pasākumus jūras vides stāvokļa uzlabošanai, var paiet vismaz 30 līdz 50 gadi, līdz tiek sasniegts vēlamo stāvoklis. Eitrofikācijas gadījumā ir pamatoti noteikt, ka 2020.gadā labs vides stāvoklis Latvijas jūras ūdeņos netiks sasniegts Baltijas jūras dabīgo apstākļu dēļ un ir pamatoti piemērot izņēmumu atbilstoši Likuma 16.panta otrajai daļai (Direktīvas 14.panta 1.punkta e) daļai).

Jūras stratēģijas, t.sk. Programmas, izstrādāšanas un īstenošanas koordinēšanai ir izveidota Jūras vides padome⁷. Lai nodrošinātu to, ka visām ieinteresētajām pusēm un sabiedrībai ir efektīvas iespējas piedalīties pasākumu programmas izstrādē un apspriešanā, Programmas izstrādes gaitā (2014-2016) notika konsultācijas ar iesaistītajām pusēm, tai skaitā, ar piekrastes pašvaldību pārstāvjiem un attiecīgo tautsaimniecības nozaru pārstāvjiem, kā arī tika informēta Jūras vides padome un Latvijas Ostu, tranzīta un loģistikas padome, noorganizēti divi semināri (2014.un 2015.gadā). Sabiedriskā apspriešana notika saskaņā ar normatīvajiem aktiem par informācijas atklātību un sabiedrības līdzdalību attīstības plānošanas procesā.

Ievērojot Direktīvā noteikto reģionālās sadarbības princīpu, Programma ir koordinēta un saskaņota Baltijas jūras reģiona līmenī Helsinku komisijas (*HELCOM*) ietvaros, kā arī sadarbojoties ar citām ES dalībvalstīm un valstīm, ar kurām Latvijai ir jūras robeža. Reģionālās sadarbības ietvaros koordinēti veicamie pasākumi, lai panāktu LJVS, ir apkopotu visu Baltijas jūras reģiona ES dalībvalstu kopīgi izstrādātā *HELCOM* dokumentā⁸, kas veido katras dalībvalsts, tai skaitā, Latvijas, Programmas reģionālo komponenti. Programmas koordinācija ES līmenī notika Direktīvas ieviešanai izveidoto darba grupu ietvaros.

Programmā ietvērto pasākumu īstenošanas rezultātā panāktais jūras vides stāvokļa uzlabojums pozitīvi ietekmēs piekrastes ekonomisko izaugsmi (īpaši tūrisma nozari un zvejniecību), palielināsies piekrastes rekreatīvā vērtība, kas būs ieguvums iedzīvotāju atpūtai, veselībai un labklājībai kopumā. Sagaidāms, ka Programmai būs pozitīva ietekme uz jūras vides kvalitāti ārpus Latvijas jūras robežām, jo paredzēto pasākumu mērķis ir nodrošināt vides stāvokļa uzlabošanu Latvijas jūras ūdeņos. Lai panāktu lielāku pozitīvu efektu uz Baltijas jūras vidi, Latvija piedalīsies reģionālā mērogā kopīgi īstenojamajos pasākumos, t.sk., *HELCOM* Reģionālā rīcības plāna jūru piesārņojošo atkritumu jomā.

⁷ Ministru kabineta 2011.gada 2.augustanoteikumi Nr.596 „Jūras vides padomes nolikums”.

⁸ *Joint documentation of regional coordination of programmes of measures. HELCOM, 2016*

Izmantoto terminu skaidrojums

Pasākums – jebkura rīcība nacionālā, reģionālā, Eiropas Savienības vai starptautiskā līmenī, kuras rezultātā tiek panākts vai saglabāts labs jūras vides stāvoklis un tiek sasniegti noteiktie jūras vides mērķi.

Lai visā Eiropas Savienībā nodrošinātu vienotu pieeju Direktīvas prasību interpretācijai, pasākumus iedala „esošos (pamata)” un „papildu” pasākumos.

Esošie (pamata) pasākumi:

- LJVS sasniegšanai un saglabāšanai nozīmīgi pasākumi, kuri ir pieņemti saistībā ar citām politikām un ir jau ieviesti (**1a**);
- LJVS sasniegšanai un saglabāšanai nozīmīgi pasākumi, kuri ir pieņemti saistībā ar citām politikām, bet vēl nav ieviesti vai arī ieviesti nepilnīgi (**1b**).

Papildu pasākumi:

- papildu pasākumi LJVS sasniegšanai un saglabāšanai, kuri balstās uz esošu ES tiesību aktu un starptautisku līgumu ieviešanas procesiem, bet pārsniedz to noteiktās prasības (**2a**);

papildu pasākumi LJVS sasniegšanai un saglabāšanai, kuri nav saistīti ar esošiem ES tiesību aktiem un starptautiskiem līgumiem (**2b**).